

А. С. Торосов, Є. С. Зуєв

Лісове господарство

ЛІСОВЕ ГОСПОДАРСТВО – галузь економіки, основними завданнями якої є забезпечення ефективної охорони, належного захисту, раціонального використання та відтворення лісів, підвищення їхньої продуктивності та якісного складу з урахуванням екологічних, економічних, соціальних та інших інтересів суспільства. За багатовікову історію України ліс. покрив докорінно перетворений людиною не тільки кількісно, а й якісно. Джерела свідчать, що лісистість України у 10–12 ст. становила бл. 45 %, ліси були високопродуктив. та різноманіт. за пород. складом. У 16–18 ст. на тер. сучас. України ще зростали найтипівіші ліси, характерні для поперед. істор. періоду. Помітне зниження лісистості зафіксовано після 16 ст. у зв'язку з початком інтенсив. розвитку пром. виробництва. У 19 ст. попит на деревину щорічно збільшувався, що призвело до вирубки лісів на великих площах. Разом з інтенсив. використанням ліс. ресурсів і скороченням ліс. площ значно погіршився пород. склад лісів. Лісокультурні роботи в цей період проводили у невеликих обсягах. Нині більшість лісів перебуває у держ. власності. Частка лісів приват. власності становить менше 0,1 % заг. площі ліс. земель. Для ведення Л. г. держава надає ліси у постійне користування підприємствам, установам і організаціям мін-в та відомств. Центр. органом виконав. влади у галузях ліс. та мисливського господарства є Держ. ліс. агентство України, у підпорядкуванні якого перебуває 73 % лісів країни. Його структуру складають територ. органи (обл. упр. ліс. та мислив. госп-в), підприємства, установи та організації держ. форми власності. Безпосередньо ведення Л. г. здійснюють держ. підприємства, які належать до сфери упр. Держ. агентства ліс. ресурсів України. Держ. підприємства Л. г. відповідальні за весь комплекс лісогосп. робіт – від саджання лісу до проведення рубок гол. користування. Крім того, окремі підприємства мають потужності з первин. оброблення деревини. Держ. ліс. агентству України підпорядковані також наук., проектні установи, нац. заповідники, природні парки та ін. організації.

Ліс. ресурси є основою екон. системи ведення Л. г., а обсяг їхнього використання встановлюють на рівні, що забезпечує безперервність виконання лісами екол.-екон. функцій. За рахунок використання ліс. ресурсів Л. г. отримує кошти для відтворення лісів, проведення лісівн., лісоохорон. та ін. заходів (держава в останні роки фінансує бл. 15–20 % від заг. витрат на ведення Л. г.). Деревину заготовляють у порядку рубок гол. користування,

здійснення заходів з формування й оздоровлення лісів та ін. рубок. Заг. обсяг заготівлі ліквідної деревини від усіх рубок становить 15–18 млн м³ щорічно. Деревина від рубок гол. користування у заг. обсязі становить бл. 45 %. Щорічні заходи з формування й оздоровлення лісів (рубки догляду, санітарні, лісовідновні, реконструкт. та ін.) здійснюють на пл. до 300 тис. га, зокрема лісівн. догляд за молодняками на пл. 40 тис. га. Осн. напрямом використання деревини є постачання її на внутр. ринок для задоволення потреб вітчизн. перероб. промисловості, підприємств буд., агропром. та вугледобув. комплексу. У складі держ. лісогосп. підприємств діють бл. 200 невеликих перероб. підрозділів, у яких зайнято понад 4 тис. працівників. Щорічно вони переробляють до 1,5 млн м³ низькоякіс. деревини, з якої виготовляють продукцію первин. перероблення, товари госп. використання, сувеніри, столярні та вироби для забудовників. Підпр-ва Л. г. провели значну роботу з впровадження сучас. технологій енергет. використання дерев. біомаси. Заг. ресурс незадіяної деревини, яка може бути використана для енергет. потреб, становить бл. 3 млн м³. За теплотвор. здатністю наяв. ресурс. потенціал енергет. деревини в галузі може замінити бл. 0,7 млрд м³ природ. газу. Заліснення зрубів та збільшення площі лісів проводять шляхом лісовідновлення та лісорозведення. Для досягнення оптимальн. рівня лісистості (20 %) необхідно збільшити площу лісів щонайменше на 2–2,5 млн га. Остан. часом щоріч. серед. обсяг відтворення лісів становить бл. 55 тис. га, що у 1,2 раза перевищує площу зрубів. Половина лісів України належать до штучно створених, тому значну увагу приділяють процесу відтворення лісів. На підприємствах Л. г. функціонують бл. 2 тис. розсадників, де вирощують щорічно до 350 млн шт. стандарт. садив. матеріалу. Нині у лісах України спостерігається зростання обсягів спец. використання недерев. ліс. ресурсів, зокрема заготівлі другоряд. ліс. матеріалів і побіч. ліс. користувань (дикорослих плодів, грибів, ягід, лікар. рослин тощо). У лісах Держ. ліс. агентства України щорічно заготовляють бл. 2 т дерев. зелені, 41 т дикорослих плодів, 24 т горіхів, 130 т грибів, 2,5 т ягід, 170 т лікар. сировини, 2 тис. т дерев. соків, 1 тис. т сіна. Одним із найважливіших чинників забезпечення ефектив. використання ліс. ресурсів, відновлення, охорони та захисту лісів, а також розвитку туристично-рекреац. потенціалу ліс. територій є лісотранспортна мережа. Нині мережа ліс. доріг України у розрахунку на 1 тис. га ліс. масивів у 3–5 разів менша, ніж у країнах Європи. Густота дорож. мережі у лісах України – 7,3 км на 1 тис. га. Проте в останні роки виконано значні обсяги робіт з формування лісотранспорт. мережі – побудовано та введено в експлуатацію бл. 4 тис. км ліс. автомобіл. доріг, зокрема у Карпат. регіоні – понад 1,4 тис. км.

На підприємствах, в установах та організаціях, що належать до сфери упр. Держ. агентства ліс. ресурсів України, працюють майже 50 тис. осіб. Потребу у фахівцях серед. ланки для лісогосп. виробництва в Україні забезпечують 17 ВНЗів 1–2-х рівнів акредитації, розташованих у всіх природ. зонах України. Спеціалістів та магістрів готують у ВНЗах 3–4-х рівнів акредитації. Підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації керів. працівників і спеціалістів для галузі здійснює Укр. центр підготовки, перепідготовки та

підвищення кваліфікації кадрів ліс. господарства. Наук. забезпечення реалізації держ. політики щодо запровадження сталого упр. лісами здійснюють галуз. наук. установи – Укр. НДІ ліс. господарства та агролісомеліорації (Харків) з дослід. мережею, що охоплює всі природно-клімат. зони України, Укр. НДІ гір. лісівництва (Івано-Франківськ), відповідні каф. Нац. університету біоресурсів та природокористування України (Київ), Нац. лісотех. університету України (Львів) та ін.

Покликання на статтю:

Лісове господарство / А. С. Торосов, Є. С. Зуєв // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2016. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-55669>

2001-2023 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).